

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1450

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 893

Kitap Adı: İlk Tefsir Örneklerinden *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân* Üzerine Bir İnceleme

Book Title (English): One of the First Examples of Tafsir a Review on *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Qur'ân*

ISBN: 978-625-6123-45-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256123458

Yazar | Author: Bayram AKTAŞ | orcid.org/0000-0002-6705-1166

Kurum | Institution: T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 123

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRHP2 | İslam: Tefsir ve Kur'ân Üzerine Çalışmalar | Islam: Qur'an Studies & Exegesis

BISAC: REL006090 | İslam – Kur'ân Çalışmaları | Religion / Islam / Koran & Exegesis

THEMA: HRLB | İslami Tefsir Çalışmaları ve Tarihi | Islamic Commentaries & Exegesis

LC: BP130.4 | İslam – Kur'ân ve Tefsir Çalışmaları | Islam – Qur'anic Exegesis Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Aktaş, Bayram. *İlk Tefsir Örneklerinden Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Fecr Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İlk Tefsir Örneklerinden
Kitâbu'l-Lugât Fi'l-Kur'ân
Üzerine Bir İnceleme

Dr. Bayram AKTAŞ

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Dr. Bayram AKTAŞ

08.01.1979 tarihinde Bolu'nun Gerede İlçesinde Doğdu. Hafızlığını ve İmam-Hatip Lisensini Memleketinde tamamladı. 2003 Yılında Ankara İlahiyat Fakültesinden Mezun Oldu. 2001 Yılında İmam – hatip olarak göreve başladı. 2006-2011 yılları arasında Almanya Karlsruhe Ataşeliği 'ne bağlı camilerde uzun dönem din görevlisi olarak görev yaptı. 2012-2015 yılları arasında Kayseri Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi'nde eğitim gördü. 2021 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden *Fahrettin Razi Tefsirinde Garibu'l-Kur'an* isimli Teziyle Doktora unvanını aldı. Orta derece Almanca ve iyi derece Arapça bilmektedir. Evli ve üç çocuk babası olup 2015 yılından itibaren Düzce İl vaizi olarak görev yapmaktadır.

1. Yayınlar

1.1. Kitaplar

1.1.1. Fahreddin er-Râzî Tefsirinde Garibu'l-Kur'an, Cinius Yayıncılık, ISBN: 9786258425079, İstanbul, 2022.

1.2. Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

1.2.1. Garibu'l-Kur'an İلمي ve Lüगतu'l-Kur'an'la İlişkisi, Tefsir Araştırmaları Dergisi, 2021, cilt: V, sayı: 1, s. 218-246. ISSN 2587-0882 | e-ISSN 2587-0882.

1.2.2. Kur'an'da Muarreb Kelimelerin Varlığı Meselesi ve Fahreddin er-Râzî'nin Bu Konudaki Görüşleri (Mefâtihu'l-Gayb Bağlamında), Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2021, cilt: V, sayı: 1, s. 63-77. ISSN 2619-9750.

1.2.3. Fahreddin Er-Râzî'nin Mefâtihu'l-Gayb'da Mesellere Yaklaşımı (Emsâlü'l-Kur'an Bağlamında), Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2021, Cilt: 20, sayı: 20, s. 253-276. e-ISSN: 2458-9934.

1.2.4. Abdullah b. Abbas ve Râğıb el-İsfahânî'nin Garibü'l-Kur'an'a Katkılarına Mukayeseli Bir Bakış (İbn Abbas'ın Garibü'l-Kur'an'ları ve İsfahânî'nin el-Müfredâtı Bağlamında), Trabzon İlahiyat Dergisi, 2021, Cilt: 8, sayı: 2. s. 259-296. ISSN: 2651-4559.

1.2.5. Fahreddin er-Râzî'nin Tefsiri Mefâtihu'l-Gayb'a Kıraatlerin Sihhat Şartları Açısından Bir Bakış. Kilit bahir Dergisi, 2022, sayı: 20, s. 27 – 52. e-ISSN: 2687-2692.

1.3 Bildiriler

1.3.1. "Abdullah İbn Abbas'ın Ata b. Ebi Rabah Yoluyla Gelen *Kitâbu'l-Lugat fi'l-Kur'an* İsimli Eseri", 7th International Congress of Eurasian Social Sciences'e (7. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi), 27-30 Nisan 2023.

About the Author

Dr. Bayram AKTAŞ

He was born on 08.01.1979 in Gerede District of Bolu. He completed his Hafiz and Imam-Hatip High School in his hometown. In 2003, he graduated from Ankara Faculty of Theology. In 2001, he started to work as an Imam-Khatip. Between 2006-2011, he served as a long term religious officer in the mosques affiliated to Germany Karlsruhe Attachment. Between 2012-2015, he studied at Kayseri Religious High Specialization Training Center. In 2021, he received his PhD from Ankara University Institute of Social Sciences with his thesis titled Garibu'l-Qur'an in Fahrettin Razi's Tafsir. He speaks intermediate German and good Arabic. He is married and has three children and has been working as Düzce Provincial Preacher since 2015.

1. Publications

1.1. Books

1.1.1. 1. Fahreddin al-Razi's Tafsirinde Garibu'l-Kur'an, Cinius Publishing, ISBN: 9786258425079, Istanbul, 2022.

1.2. Articles published in national refereed journals

1.2.1. The Science of Garib al-Qur'an and its Relationship with Lügat al-Qur'an, Journal of Tafsir Studies, 2021, vol: V, no: 1, pp. 218-246. ISSN 2587-0882 | e-ISSN 2587-0882.

1.2.2. The Issue of the Existence of Muarreb Words in the Qur'an and Fakhr al-Din al-Razi's Views on This Issue (in the Context of Mefatihul-Ghayb), Journal of Duzce University Faculty of Theology, 2021, vol: V, no: 1, pp. 63-77. ISSN 2619-9750.

1.2.3. Fakhr al-Din al-Razi'nin al-Razi's Approach to Parables in Mefatihul-Ghayb (in the Context of 'Emsal al-Qur'an), Journal of Bozok University Faculty of Theology, 2021, Vol. 20, no: 20, pp. 253-276. e-ISSN: 2458-9934.

1.2.4. A Comparative Perspective on the Contributions of Abdullah b. Abbas and Râgib al-Isfahânî to Gharîb al-Qur'ân (in the Context of Ibn Abbas' Gharîb al-Qur'ân and al-Isfahânî's al-Mufradât), Trabzon Journal of Theology, 2021, Vol. 8, no: 2. s. 259 - 296. ISSN: 2651-4559.

1.2.5. An Overview of Fakhr al-Din al-Razi's Tafsir Mefatihul-Ghayb from the Perspective of the Conditions of the Sanity of the Qiraats. Kilit bahir Journal, 2022, no: 20, pp. 27 - 52. e-ISSN: 2687- 2692.

1.3 Proceedings

1.3.1. "Abdullah Ibn Abbas's Kitâb al-Lugât fi'l- Qur'an through Ata b. Abi Rabah", 7th International Congress of Eurasian Social Sciences, April 27-30, 2023.

Kitap Hakkında

İlk Tefsir Örneklerinden *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân* Üzerine Bir İnceleme¹

Kur'ân-ı Kerim, Cenab-ı Hak tarafından insanlığa sunulan vahiy silsilesinin son halkasını teşkil etmektedir. O, eşi ve benzeri olmayan yüce Mevla'nın kelamı olması hasebiyle benzersiz bir kitaptır. Okunması ve dinlenmesiyle ibadete vesile olan lafzı ve manasıyla kulluğa vesile olan yeryüzünün en fazla ilgi gören kitabıdır. İlk müfessir Peygamberimiz Hz. Muhammed'le başlayan tefsir faaliyetleri, asırlar boyu devam etmiş, bahr-i ummandan bir katre misali beşer takati ölçüsünde Kur'ân-ı Kerim'deki muradi ilahiyi bulma adına her asrın uleması çeşitli tefsir kitapları kaleme almıştır. Bu faaliyetlerin ilk örneklerinden olan ve tefsir ilminin okyanusu anlamında “bahru't-tefsir” namıyla meşhur olan Abdullah İbn Abbas'a, öğrencisi Ata b. Ebu Rabah tarıkıyla isnad edilen *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân* isimli eseri muhteva ve metot yönünden tahlile çalıştık. Çalışmamız bir giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde “Abdullah İbn Abbas'ın Hayatı ve İlmi Kişiliği”ne değindik. İkinci bölümde *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân*'ın özelliklerini ortaya koyduk. Üçüncü bölümde “Eserde Takip Edilen Yöntemler” tespit edilip sonuç kısmında yapılan genel değerlendirmenin ardından kitabımıza son verdik. Kitabımız, tefsir ve garibu'l-Kur'ân sahasının ilk örneklerinden olan *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân*'ın muhteva ve metodolojisini ele alan ilk çalışma olması yönüyle ön plana çıkmaktadır. *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân*, tefsir sahasının ilk ürünlerinden olmasına, özellikle Kur'ân-ı Kerim'de yer alan anlamı izaha muhtaç garib kelimelerle ilgili olarak yapılan ilk çalışmalardan olmasına rağmen hak ettiği ilgiyi görememiştir. Kitabımız, *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân*'ı konu edinen ilk kitap olup, özellikle muhteva ve metodolojisi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir; Garibu'l-Kur'ân; Abdullah İbn Abbas; Ata b. Ebi Rabah; İnceleme

¹ Bu çalışma 27-30 Nisan 2023 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlenen 7th International Congress of Eurasian Social Sciences'e (7. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi)'nde “Abdullah İbn Abbas'ın Ata b. Ebi Rabah Yoluyla Gelen *Kitâbu'l-Lugât fi'l-Kur'ân* İsimli Eseri” adıyla sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

About the Book

One of the First Examples of Tafsir a Review on *Kitābu'l-Lugāt fi'l-Qur'ān*

The Holy Qur'an is the last link in the series of revelations presented to humanity by Allah Almighty. It is a unique book in the sense that it is the word of the Almighty, who has no equal and unique. It is the most popular book on earth, which is instrumental in worship with its words and meaning, which is instrumental in worship with its reading and listening. The exegesis activities that started with the Prophet, the first exegete, have continued for centuries, and the scholars of each century have written various books of exegesis to find the divine will in the Qur'an, like a drop from the sea, to the extent of human capacity. We have tried to analyze the Kitāb al-Lugāt fi'l-Qur'ān, which is one of the first examples of these activities and which was attributed to Abdullah Ibn Abbas, who is famous as "bahru al-tafsir" meaning the ocean of the science of tafsir, through his student Ata b. Abu Rabah, in terms of content and method. Our study consists of an introduction, three chapters and a conclusion. In the first chapter, we touched upon the "Life and Scholarly Personality of Abdullah Ibn Abbas." In the second chapter, we revealed the characteristics of Kitāb al-Lugāt fi al-Qur'ān. In the third chapter, "The Methods Followed in the Work" was identified and we concluded our book after the general evaluation in the conclusion. Our book stands out as the first study that deals with the content and methodology of Kitāb al-Lugāt fi al-Qur'ān, which is one of the first examples in the field of tafsir and garib al-Qur'ān. Although Kitāb al-Lugāt fi al-Qur'ān is one of the earliest works in the field of tafsir and one of the first studies on the strange words in the Qur'ān whose meaning needs explanation, it has not received the attention it deserves. Our book is the first book on Kitāb al-Lugāt fi al-Qur'ān and focuses on its content and methodology.

Keywords: Tafsir; Garib al-Qur'an; Abdullah Ibn Abbas; Ata b. Abi Rabah; Review

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ -----	11
GİRİŞ-----	13

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDULLAH B. ABBAS'IN HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ -----	19
1.1. Abdullah b. Abbas'ın Hayatı -----	19
1.2. Hz. Peygamber ve Sahabeden İlmen İstifade Etmesi -----	24
1.3. Hakkında Söylenen Övgü Dolu Sözler -----	29
1.4. Abdullah b. Abbas'ın Tefsir İlmindeki Yeri -----	32
1.5. Abdullah b. Abbas'a İsnad Edilen Eserler -----	34
1.5.1. Mesâilu Nâfi b. el-Ezrak -----	35
1.5.2. Tefsîru İbn Abbas el-müsemmâ bi-sahîfeti Ali b. Ebî Talha an İbn Abbas fi Tefsîri'l-Kur'ân'il-Kerîm -----	37
1.6. Abdullah İbn Abbas'a İsnad Edilen Eserlerin Tedvini Meselesi-40	
1.6.1. Bizzat Kendisi Tarafından Tedvin Edilmiştir -----	42
1.6.2. Öğrencileri Tarafından Tedvin Edilmiştir. -----	43
1.6.3. Rivayetlerin Bir Araya Getirilmesiyle Sonradan Oluşturulmuştur-----	44
1.7. Abdullah b. Abbas'ın Tefsir İlmindeki Konumuyla İlgili Söylenen Sözler -----	46

İKİNCİ BÖLÜM

KİTÂBU'L-LUGÂT Fİ'L-KUR'ÂN'IN ÖZELLİKLERİ -----	49
2.1. Muhteva ve Tertibi -----	49
2.1.1. Lehçe ve Yabancı Kelimelerin İzahında Farklı İfade Biçimlerinin Kullanılması-----	58
2.1.2. Ayetlere Farklı Biçimlerde Yer Verilmesi-----	60
2.2. Garib Kelimelerin İzahında Kullanılan Yöntemler -----	64
2.2.1. Garib Kelimenin Tek Kelimeyle Ya Da Başka Bir Garib Kelimeyle Açıklanması -----	64

2.2.2. Kelime İzahında Tekrarların Yapılması -----	65
2.2.3. Aynı Kelimeye Farklı Anlam Verilmesi -----	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERDE TAKİP EDİLEN YÖNTEMLER -----	75
3.1. İstişhad Metodunun Kullanılması -----	75
3.1.1. Mananın Ayetle İstişhad Edilmesi -----	76
3.1.2. Lafzın Lehçeler Arası Kıraat Farklılıklarıyla İstişhad Edilmesi -----	85
3.2. Muarreb Kelimeleri Belirtmesi -----	93
3.3. Dilbilimsel Yollarla Garib Kelimeyi Açıklaması -----	103
3.3.1. Kelimenin Müfredine Değınmesi -----	104
3.3.2. Arap Dilinde Kullanımına ve Ayetlerin Dile Nasıl Kaynaklık Ettiğine Yer Verilmesi-----	106
SONUÇ -----	109
KAYNAKÇA -----	113
DİZİN -----	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: <i>Kitâbu'l-Lugât</i> 'ta Yer Alan Sureler, Eserde Yer Alan Garib Kelime Sayısı ve Takip Edilen Tertip Sırası-----	50
Tablo 2: <i>Kitâbu'l-Lugat</i> 'ta Yer Verilmeyen Sureler Listesi-----	54
Tablo 3. Bakara Suresinde Açıklanan Garib Kelimeler ve Anlamları----	56